

Bc. Helena Fišerová

Syntax a sémantika podmětového *it* jako stylový ukazatel / Syntax and semantics of the subject *it* as a style marker

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, diplomová práce, srpen 2015, 72 stran + příloha

Posudek oponenta

Diplomová práce Heleny Fišerové zkoumá distribuci užití zájmena *it* ve dvou funkčních stylech, beletrii a odborném stylu, s cílem zhodnotit, do jaké míry je jejich využití stylovým ukazatelem.

Teoretická část přehledně představuje funkce *it* (anaforické, prázdné, anticipační, vytýkácí). U referenčního anaforického a kataforického užití popisuje možné formy antecedentu, u anticipačního *it* se podrobně věnuje formě a funkci extraponovaného podmětu (podle Smolky (2007)), tj. vzájemné souvislosti mezi faktory jako je realizační forma (*-ing* proti *that*- clause), délka a složitost, FSP, styl, či typ přísudku v hlavní větě, a stejně tak případům, kdy extrapozice není možná či je naopak obligatorní. Zabývá se i statutem *it* v případech *it seems that...*, tj. zda jde skutečně o extrapozici (*impersonal construction with it* – je toto označení použitelné i na jiné případy?). Všimá si také povrchově podobných konstrukcí, jako je *tough*-movement či *right*-dislocation (str. 21) a vytýkácí konstrukce. (Jde na str. 20, př. 34 o *gerundium*?). Dále se zabývá vlastnostmi anticipačního *it*, vytýkáčím *it* (zajímavý je poukaz k *truncated form*, str. 23 – objevil se v datech?) a vytýkáčím konstrukcí vůbec, která je častým prostředkem v odborném stylu. Proč se autorka rozhodla ve svém úvodu neuvést užití *it* v příkladech typu *It was a perfect day.* nebo *How is it going?* (tzn. typy (d) a (e) v Huddleston a Pullum (2002: 1483)? Daly by se některé z autorčiných excerpovaných příkladů přiřadit k těmto typům?

Oddíl 2.2 stručně charakterizuje oba zkoumané registry, v nichž autorka očekává rozdíly v typu užitého *it*, a patrně také v celkové frekvenci. Jak je autorka spokojená s formulací funkce beletristického textu na str. 29: *since all works of fiction have the same communicative function – to tell story?* str. 29) Jsou v literatuře k dispozici údaje o frekvenci *it* v různých syntaktických pozicích v obou zkoumaných stylech?

Empirická část je založena na stu příkladech podmětových *it* z každého sledovaného stylu. Výsledky jsou tříděny pro každý styl zvlášť na základě funkce *it*, kde v beletrii je několik obtížněji klasifikovatelných příkladů hodnoceno jako *other*. Bylo by možné ex-post tuto skupinu nazvat jinak? Pro sledování vzdálenosti zájmena od antecedentu je voleno souvětí - proč jsou volena souvětí, ne věty a ne počet slov?

V odborném stylu dle očekávání převažují anaforická *it* (57%) s převažující sémantickou rolí charakterizovaného či zasazeného členu; významně jsou zastoupena i anticipační *it* (37%), která často uvozují větu s adjektivním *Cs* či pasivem. Jak by autorka argumentovala pro zařazení př. 24 na str. 38 jako anticipačního *it*, nebo u př. 39 na str. 41? Adjektiva vyjadřující jistotu nacházíme s velkou paletou podmětových vět (str. 39, př. 28 *why clause* – jde závislou větu tázací?, jde u př. 46 na str. 42 o *adverbial of place*?). Situace je jiná u pasiva, kde dominují obsahové oznamovací věty.

I ve vzorku z beletrie nachází autorka převahu anaforických zájmen, hlavní rozdíl však spočívá ve vyšším zastoupení ‚prázdného‘ zájmena a ve vyšším podílu obtížně identifikovatelných užití (obecněji se v beletrii setkáváme s jejich obtížnější určitelností). Autorka na str. 44 uvádí údaje o povaze antecedentu anaforického zájmena (i.e. *NP in 37 cases*) – uvádí takové údaje i pro odborný styl? V beletrii se dokonce se vyskytly i dva případy anafory – v obou případech po *I know, I thought* – dalo by se zde uvažovat o nějaké tendenci? Autorka také náležitě posuzuje případy velké vzdálenosti od antecedentu (dialog přerušovaný vyprávěním). U prázdného *it* jsou pak nalezeny i jiné případy, než byly popsány v teoretické části – dal by se např. př. 74 na str. 48 považovat za idiomatické užití zájmena? U anticipačních *it* také autorka opět poskytuje výčet lexikálních jednotek, které s extrapozicí korelují. Častější jsou zde slovesné predikáty v aktivu. U vytýkací konstrukce se vyskytly jen čtyři případy. Zvláštní pozornost je věnována deseti případům, které nejsou přímočarého charakteru (4.2.5). Lze např. u př. 94 na str. 53 uvažovat o idiomatickém užití *it* nebo *it* coby předrážky?

V části 4.3 jsou přehledně porovnány a interpretovány výsledky získané v obou registrech. Autorka vysvětluje vyšší výskyt podmětového *it* v beletrii (str. 55) - zásadní rozdíl je tedy v poměru prázdného *it* a anticipačního *it*. Výraznější rozdíly u anaforického *it* - častější je větný antecedent v beletrii, což souvisí s vágností reference v tomto stylu a sémantikou antecedentů. Zajímavý je i postřeh o funkční podobnosti kataforického *it* v př. na str. 58 s anticipačním. Rozdíly u anticipačního *it* jsou i v typu predikací (např. epistemická adjektiva vs. evaluační, nebo rozdíly ve slovesném rodu).

Celkově je nutno uvést, že výše uvedené dotazy jsou pouze inspirací pro diskuzi u obhajoby, neboť práce Heleny Fišerové je ve svém celku velmi zdařilou a erudovanou studií funkcí podmětového *it* a jejich korelací s dalšími rysy obou stylů (typ predikace apod.) Práce je přehledně a účelně rozvržená, analýza příkladů i komentáře jsou přesné a výstižné. Po stránce jazykové a z technického hlediska je práce zpracována mimořádně kvalitně (minimální množství překlepů: *Oborném stylu* – abstrakt, str. 26 – *degree communicative dynamism* (chybí přeložka), chybí člen *have weakly stressed clause*, str. 29 – *the characters sensory perception*).

Závěr:

Jak vyplývá z výše uvedeného, splňuje předložená studie Heleny Fišerové kritéria kladená na diplomové práce. K obhajobě ji proto doporučuji a předběžně hodnotím známkou *výborně*.

PhDr. Pavlína Šaldová, Ph.D.

V Praze, 7. září 2015